

Door van Mook die zich in Den Haag volledig had moeten concentreren op zijn streven om naar Indië te kunnen terugkeren met een aanbod dat wezenlijk verder ging dan wat Logemann in oktober in de Tijdelijke Tweede Kamer had verklaard, werd niet beseft dat *dit* aanbod voor de Indonesische nationalistenvolk lang niet ver genoeg ging. Het werd hem, toen hij eind januari in Batavia terug was, onmiddellijk duidelijk gemaakt door al zijn naaste medewerkers en adviseurs, onder wie Idenburg, van der Plas, Abdoelkadir, alle departementshoofden (onder wie mr. J. E. van Hoogstraten en generaal Spoor) alsook door de Leidse hoogleraar Kraemer die jarenlang zendeling in Indië was geweest en nu uit Nederland was overgekomen. Hun gemeenschappelijk oordeel was dat op de door het kabinet gedachte basis geen akkoord met de nationalistenvolk te verwachten was. 'Redenen daarvoor zijn', zo seinde van Mook op 31 januari aan Logemann¹,

'in de eerste plaats het gebrek aan ondubbelzinnige erkenning van zelfbeschikking aan het einde van de termijn welke door allen voor verdere opvoeding tot zelfstandigheid noodzakelijk wordt geacht. In de tweede plaats wekt het in de eerste plaats genoemde, gepaard aan een gedetailleerde uitwerking van de structuur tijdens de periode van opvoeding, de indruk dat in onze houding eigenlijk niets nieuws is gekomen en dat van onze kant opnieuw een eenzijdig systeem van voogdijenschap wordt overgelegd.'

Van Mook stelde een nieuwe regeringsverklaring voor die rekening hield met de bezwaren welke geopperd waren door allen die hij had geraadpleegd. Logemann hield zulk een nieuwe verklaring voor een onhaalbare zaak – hij stelde van Mooks voorstel in het kabinet niet eens aan de orde maar gaf deze verlof om, als hij de regeringsvoorstellen in Indië bekend maakte, ter inleiding daarvan 'een meer sprekend staatsstuk' wereldkundig te maken.² In dat stuk wilde van Mook o.m. zeggen: 'Onafhankelijkheid en zelfbeschikking hebben in deze moeilijke dagen een stevig fundament nodig', en spreken van 'zelfbeschikking in onze tijd'³ – dat ging Logemann te ver: de woorden 'onafhankelijkheid' en 'in onze tijd' moesten verdwijnen.⁴ Doordat Logemanns telegram te laat in Batavia werd ontvangen, kwamen die gewraakte woorden tóch voor in de inleiding die van Mook op 10 februari, de dag waarop de rege-

¹ Tekst: a.v., dl. III, p. 331 e.v. ² Telegram, 3 febr. 1946, van Logemann aan van Mook, a.v., p. 338. ³ Telegram, 8 febr. 1946, van van Mook aan Logemann, a.v., p. 372 e.v. ⁴ Telegram, 9 febr. 1946, van Logemann aan van Mook, a.v., p. 374.